

עומדים על הקו

יום הסובלנות הבינלאומי

היכרות. הקשבה. כבוד לזולת.

יום הסובלנות

יום הסובלנות הבינלאומי מהווה הזדמנות לניהול שיח חברתי ערכי בנושא סובלנות. סובלנות אינה מחייבת הסכמה. אפשר לא להסכים עם אדם, עם דעותיו או עם אמונותיו, ובכל זאת לכבד את זכותו להחזיק בהן ולהביע אותן, כל עוד אין בכך פגיעה בזכויותיהם של אחרים.

ערכה זו מקדמת למידה חווייתית ופעלנית של תלמידים, המתרגמת ערכים ומושגים מופשטים להתנהגויות יומיומיות. דרך מתודה תנועתית והמחזת דילמות התלמידים חווים את ההבחנה בין הסכמה לבין מתן כבוד ומפתחים גמישות מחשבתית במציאת פתרונות לקונפליקטים העולים מהדילמות. ההתנסות המעשית והובלת תהליכים בבית הספר מעניקות לילדים כלים לניהול מחלוקות ומבססות תרבות כיתתית ובית-ספרית המכבדת את דעת המיעוט.

מטרות

התלמידים יבינו כי אפשר לכבד אדם ואת עמדתו גם ללא הסכמה איתו.

התלמידים יתרגלו הקשבה לדעות שונות ויבחנו מחדש את עמדותיהם לאור טיעונים חדשים.

התלמידים יתרגלו ניסוח טיעון נגדי מכבד ויפתרו דילמות חברתיות דרך המחזה וסימולציה.

ציוד ועזרים

סרט סימון מודבק לאורך מרכז הכיתה.

דפי דילמות לקבוצות.

פתקי "כרטיס יציאה".

חלק 1 פתיחה: צפייה בסרטון

משימה קצרה לפני הצפייה:

- צפו בסרטון ובדקו מה מציעים לנו לעשות כשחבר אומר משהו שאנחנו ממש לא מסכימים איתו.
- [הקרנת הסרטון: סובלנות - זאב כרמלי](#)

שאלות לדיון:

למה קוראים בסרטון לסובלנות
"הדבק שמחזיק אותנו יחד"?

איפה עובר הגבול לפי
הסרטון?

איזו תגובה אוטומטית עולה
בנו כשמישהו מציג דעה
שונה משלנו?
ואיך הסרטון מציע שנגיב?

איך זה מרגיש כשאנחנו צריכים 'לקחת אוויר' ולהקשיב למישהו שחושב לחלוטין אחרת מאיתנו?

חלק 2: "עומדים על הקו"

א. המורה מציגה סיטואציה:

"תלמידי כיתה ה' בבית הספר 'הלב' מתכננים את מסיבת סוף השנה. חבר כיתה מציע רעיון: לתרום את כל התקציב שיועד למסיבה לעמותה של ילדים חולים. רוב התלמידים אומרים: "מה פתאום? מגיעה לנו מסיבה כיפית! הרעיון הזה גרוע."

ב. עמדו על הקו שמסומן ברצפה בהתאם לבחירתכם:

ג. שאלות לדיון:

- לתומכי התרומה: מה מרוויחים מהבחירה הזו? האם ויתור על מסיבה הוא מחיר שווה?
- לתומכי המסיבה: מה חשוב לכם במסיבה? האם הבחירה במסיבה אומרת שלא אכפת לכם מילדים חולים?
- לכולם:
- התלמידים אמרו "מה פתאום? זה רעיון גרוע". איך המילים האלו משפיעות על מי שהציע את הרעיון?
- איך אפשר להגיד "אני לא מסכים" בצורה מכבדת?
- האם העובדה שרוב הכיתה תומכת בעמדה מסוימת הופכת אותה בהכרח לנכונה יותר?

חלק 2: "עומדים על הקו"

ד. אתגר נקודת המבט - החלפת תפקידים

- המורה בוחרת נציגים אחד מכל עמדה ומבקשת מכל צד להסביר ולנמק דווקא את העמדה הנגדית: "תומכי התרומה – נסו לשכנע אותנו מדוע המסיבה חשובה לחברי הכיתה."
- "תומכי המסיבה – נסו לשכנע אותנו מדוע הצעת התרומה ערכית וחשובה."
- האם אפשר להבין את ההיגיון שמאחורי דעה שונה גם אם לא מסכימים איתה?
- המורה מוסיפה מידע חדש:

"מתברר שהתלמיד שהציע לתרום מכיר מקרוב ילד שמתמודד עם מחלה קשה. מנגד, הכיתה חיכתה ועבדה קשה למסיבה הזו במשך שנה שלמה. **התלמיד מציע פשרה:** "חלק מהיום נתנדב ונשחק עם ילדים במועדונית, ולאחר מכן נקיים פיקניק כיתתי חגיגי."

- המורה מאפשרת לתלמידים לשנות את מיקומם על הקו.
- שאלות לדיון:

-מה גרם לכם לשנות או לא לשנות את מקומכם על הקו?

-האם שינוי דעה בעקבות הקשבה למידע חדש הוא חולשה או חוזקה?

ה. ניסוח התנגדות מכבדת:

- המורה מזכירה את התגובה הראשונית של התלמידים: "הרעיון הזה גרוע!"
- התחלקו לזוגות ונסחו משפט שמביע התנגדות להצעה אך בצורה מכבדת.

דוגמה: אני מבין למה חשוב לך לתרום, אבל לדעתי קיום המסיבה חשוב לגיבוש הכיתה. אולי נוכל למצוא דרך לשלב?

חלק 3: התנסות בדילמות והמחזה בקבוצות

חלוקה לקבוצות 5 תלמידים

כל קבוצה מקבלת אחת
מהדילמות המוצעות.

חלוקת תפקידים:
חברי הקבוצה מחלקים
ביניהם את התפקידים
שבסיטואציה.

סיבוב 1 - המחזת הקונפליקט:

הקבוצה ממחיזה את
המצב המתואר בדילמה
כפי שהוא קורה
במציאות
(כולל הוויכוח, הזלזול
או התנגשות הדעות).

עצירה ודיון קבוצתי

הקבוצה עוצרת את
המשחק ועונה ביחד על
שאלת הדיון הייעודית
לדילמה שלה.

סיבוב 2 - המחזת הפתרון:

הקבוצה ממחיזה את
אותה סיטואציה שוב,
אך הפעם בדרך
שמציגה קבלת החלטה
מכבדת.

**פשרה או הקשבה
לדעת המיעוט.**

חלק 3: התנסות בדילמות והמחזה בקבוצות כרטיסיות להדפסה ולגזירה

דילמה 2: שינוי חוקי משחק בהפסקה

- סצנה 1 (הקונפליקט): יובל מציע חוק חדש באמצע המשחק. השחקנים כועסים עליו שהוא "ממציא חוקים והורס את המשחק" ומגרשים אותו מהמגרש.

שאלות לדיון בקבוצה:

למה לדעתכם המשחק נגמר בפיצוץ ובכעס?
מה כל צד (יובל או השחקנים) יכול היה לעשות אחרת כדי שהאירוע יסתיים באופן מכבד?

- סצנה 2 (הפתרון שלכם): המחיזו את הסצנה מחדש. הראו איך התקשורת או התגובה של הדמויות משתנות בשביל להגיע לתוצאה מכבדת.

דילמה 1: נושא לפרויקט חקר

- סצנה 1 (הקונפליקט): הרוב לוחצים לחקור את "עולם הגיימינג". קבוצה קטנה מציעה לחקור את "חייהם של זוחלים בחצר", והכיתה צוחקת עליהם ומבטלת את דעתם.

שאלות לדיון בקבוצה:

איך מרגיש המיעוט כשההצעה שלו זוכה ללגלוג?
איך אפשר להקשיב לרעיון שונה בלי לפסול אותו מייד?

- סצנה 2 (הפתרון שלכם): המחיזו את הסצנה מחדש. הראו איך השיחה מתנהלת כשנותנים הזדמנות אמיתית להקשיב להצעת המיעוט.

חלק 3: התנסות בדילמות והמחזה בקבוצות ברטיסיות להדפסה ולגזירה

דילמה 4: תכנון יום שיא בית-ספרי

- סצנה 1 (הקונפליקט): הרוב בכיתה דורשים מתנפחים וספורט. אלון מציע להוסיף מתחם יצירה ומחזור, אבל הרוב מבטלים את הדעה שלו וצוחקים שזה "תינוקי".

שאלות לדיון בקבוצה:

- איזה מחיר משלמת הכיתה כולה כשמבטלים רעיון בצורה כזו?
- איך אפשר לתכנן את יום השיא כך שגם הרוב ייהנו וגם המיעוט לא ירגיש שדוחקים אותו החוצה?

- סצנה 2 (הפתרון שלכם): המחיזו את הסצנה מחדש. הראו איך מנהלים דיון שמגיע להחלטה או לפשרה שמכבדת את שני הצדדים.

דילמה 3: תלבושת אחידה

- סצנה 1 (הקונפליקט): נועה בעד תלבושת אחידה כדי למנוע תחרות מותגים. חלק מהתלמידים קוראים לה "חנפנית" וקוטעים אותה באמצע דבריה.

שאלות לדיון בקבוצה:

- מה ההבדל בין אי-הסכמה עם הדעה של נועה לבין פגיעה בזכות שלה לדבר?
- איך מביעים התנגדות בלי לפגוע בחבר באופן אישי?

- סצנה 2 (הפתרון שלכם): המחיזו את הסצנה מחדש. הראו איך התלמידים מתווכחים איתה בנחישות, אך שומרים על כבוד ועל זכותה להביע דעה.

חלק 3: התנסות בדילמות והמחזה בקבוצות כרטיסיות להדפסה ולגזירה

דילמה 6: משחק מחניים מול שיעור חופשי

- סצנה 1 (הקונפליקט): הרוב דורשים לצאת למשחק מחניים בחוץ, המיעוט רוצה להישאר בכיתה לזמן חופשי. שני הצדדים צועקים ומתבצרים בעמדותיהם.

שאלות לדיון בקבוצה:

- מה קורה לגיבוש הכיתתי כשהחלטה מתקבלת בכוח הרוב בלבד?
- איך עוברים מצעקות ואי-הסכמה לניהול משא ומתן?
- סצנה 2 (הפתרון שלכם): המחזו את הסצנה מחדש. הראו איך הצדדים מוותרים על הצעקות ומוצאים פתרון ששני הצדדים יכולים לחיות איתו.

דילמה 5: מתנת סוף שנה למורה

- סצנה 1 (הקונפליקט): הרוב רוצים לקנות שובר מתנה. דין מציע להכין אלבום זיכרונות אישי, אבל הקבוצה מסרבת לשמוע וטוענת שזה "קיטשי ומיותר".

שאלות לדיון בקבוצה:

- מה המחיר שאנחנו משלמים כשאנחנו פוסלים רעיון של אחר בלי לבדוק את הטיעונים שלו?
- איך אפשר לבחון הצעות שונות בלי לפגוע במי שהציע אותן?
- סצנה 2 (הפתרון שלכם): המחזו את הסצנה מחדש. הראו איך הקבוצה בודקת ברצינות את הרעיון של דין ומגיעה להחלטה מכבדת.

חלק 3: התנסות בדילמות והמחזה בקבוצות כרטיסיות להדפסה ולגזירה

דילמה 8: בחירת שיר לטקס סוף שנה

- סצנה 1 (הקונפליקט): דניאל מביא לכיתה מאכל מסורתי שסבתא שלו הכינה שיש לו ריח חזק ושונה מהסנדוויצ'ים הרגילים. חלק מהילדים שיושבים לידו מעקמים את האף, צוחקים ואומרים בקול: "איכס, מה זה הריח הזה? זה נראה מוזר." דניאל נעלב ומחזיר את האוכל לתיק.

שאלות לדיון בקבוצה:

- למה לדעתכם הילדים הגיבו בצורה כזו לאוכל של דניאל? - איך מרגיש תלמיד כשהתרבות או המנהגים של המשפחה שלו הופכים ללעג בכיתה?
- איך אפשר להגיב לריח או למאכל ששונה ממה שאנחנו מכירים בצורה מכבדת?
- סצנה 2 (הפתרון שלכם): המחזו את הסצנה מחדש. הראו איך התלמידים מגלים סקרנות או כבוד כלפי האוכל של דניאל גם אם הוא שונה ממה שהם רגילים אליו.

דילמה 7: בחירת שיר לטקס סוף שנה

- סצנה 1 (הקונפליקט): הרוב רוצים לבחור שיר פופ ישראלי מוכר לטקס. לילה, שמשפחתה עלתה לארץ לא מזמן, מציעה לשלב קטע קצר משיר מסורתי בשפה שלה שמדבר על פרידה ועל התחלות חדשות. הקבוצה מסרבת לשמוע ואומרת: "זה לא קשור. אף אחד לא יבין וזה יישמע מוזר בטקס."

שאלות לדיון בקבוצה:

- מה המחיר שאנו משלמים כשאנו פוסלים הצעה רק בגלל שהיא שונה תרבותית ממה ש"כולם" מכירים?
- כיצד שילוב של תרבויות שונות יכול להעשיר את הטקס היהודי של כולנו?
- איך אפשר לקבל החלטה שנותנת מקום גם לטעם של הרוב וגם לייצוג התרבותי של המיעוט?
- סצנה 2 (הפתרון שלכם): המחזו את הסצנה מחדש. הראו איך הקבוצה מקשיבה לרעיון של לילה ומוצאת דרך יצירתית לשלב אותו בטקס בצורה מכבדת.

חלק 4: שיתוף במליאה

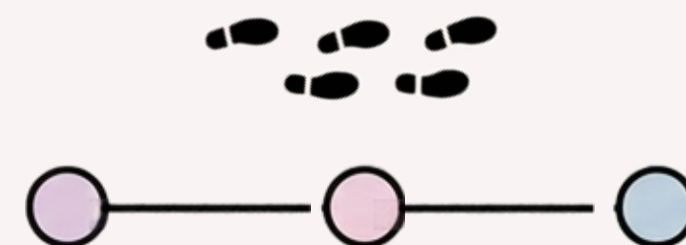
שלב 1 - חזרה ל'מגרש הבדיקה'

המורה בוחרת קבוצה אחת ומבקשת מהתלמידים להציג מול הכיתה רק את סצנה 1 (הקונפליקט) של הדילמה שלהם (למשל: ויכוח על משחק מחניים/שיעור חופשי).

שלב 2 - 'עומדים על הקו' כיתתי

המורה פונה לכיתה: "ראיתם את הוויכוח. עכשיו, בואו נבדוק מה המחיר שכולנו משלמים עליו. אני מבקשת מכל הכיתה לעמוד על הקו בהתאם לסיטואציה שראינו:"

קצה ימין: קצה שמאל:
בעד מחניים מתלבט בעד שיעור חופשי

שלב 3 - דיון וחיבור לכיתה שלנו

המורה שואלת 2-3 תלמידים ממיקומים שונים על הקו: "למה בחרתם לעמוד כאן? מה הטעון שלכם?"

- דיון:
1. תחשבו על הכיתה שלנו. מה קורה לגיבוש הכיתתי שלנו כשאנחנו צועקים או מבטלים דעה של חברים?
 2. איזה מחיר אנחנו משלמים כשיובל, נועה או אלון (מהדילמות) מרגישים דחויים?"

שלב 4 - הצגת הפתרון (סצנה 2) של הקבוצה

הקבוצה מציגה כעת את סצנה 2 (הפתרון) שהם המחזו ומוסיפה טיעון נגדי מכבד מהדיון הכיתתי.

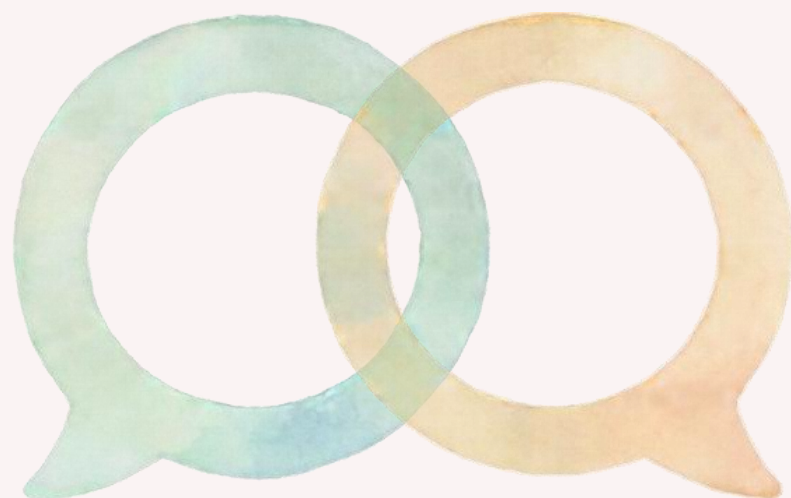
5. רפלקציה אישית וכרטיס יציאה

- כל תלמיד בוחר משפט אחד להשלים:

הצעד הראשון
שאני בוחר לעשות
השבוע בכיתה
כשמישהו חושב
אחרת ממני הוא...

הדבר שגרם לי
לחשוב מחדש
במהלך השיעור
היה...

אני מבין
שאפשר להביע
דעה שונה ממני
כאשר...

- הצהרה כיתתית משותפת לסיכום:

"אני לא חייב להסכים איתך כדי לכבד אותך.
אני לא צריך לחכות שמישהו אחר ישנה את המצב גם לי יש כוח להשפיע!"

6. להרחבה

2

תיבת "זה קרה לי":

הצבת תיבה אנונימית בכיתה
שבה תלמידים משתפים
בסיטואציות של אי-סובלנות
שבהן נתקלו, וקיום דיון קצר לגביו
אחת לחודש בשיעורי חינוך.

1

תלמידים מובילים

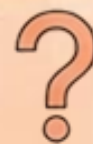
תלמידים:

תלמידי כיתות ו' מעבירים את
הפעילות "עומדים על הקו"
לתלמידי כיתות ג' בנושא
מותאם לגילם, למשל: ההחלטה
על מהו המשחק שנשחק
בהפסקה.

קצרצרים

רעיונות לפעילויות קצרות ליום הסובלנות

3. שאלת סקרנות

המשימה: כתבו באופן אנונימי: 'מה היית רוצה לדעת על מנהג או על אמונה של מישהו אחר ואף פעם לא העזת לשאול?'

שאלת ביקורת: איך שואלים מתוך סקרנות אמיתית ולא מתוך שיפוט?

2. הייתי עושה אחרת

הסיטואציה: נחשפתם למאכל או למנהג שאינכם מכירים. בחרו כיצד להגיב: מנסה להבין, משתתף בזהירות, או מכבד בלי להשתתף.

נקודה למחשבה: מה ההבדל בין לכבד מנהג לבין לאמץ אותו?

1. מסכימים או לא מסכימים!?

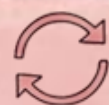

המשימה: עמדו על רצף בין 'מסכים מאוד' ל'לא מסכים בכלל' לגבי משפטים מחיי היום יום.

(למשל: עדיף ללמוד בבוקר, צריך לבטל שיעורי בית, עבודה בקבוצה או לבד).

שאלה לדיון: האם אפשר לעמוד במקומות שונים על הרצף ועדיין לנהל שיחה מכבדת?

6. האם אני חייב לשנות את דעתי?

הסיטואציה: תלמיד אומר: 'הקשבתי, אבל אתה עדיין טועה'. חברו עונה: 'אם באמת היית מקשיב, היית משנה את דעתך'.

הצבעה כיתתית: מי צודק? האם הקשבה אמיתית מחייבת אותנו לשנות את דעתנו?

5. אני לא מסכים איתך, אז מה?

המשימה: בחרו עמדה בנושא שנוי במחלוקת בבית הספר. למשל - תלבושת אחידה כן או לא ושוחחו עליה.

מטרת העל: איך אומרים 'אני ממש לא מסכים' תוך שמירה על כבודו של האדם מולכם?

4. מילה אחת, משמעות אחרת

המשימה: כתבו מה אומרת עבורכם מילה אחת (משפחה, חופש, כבוד, הצלחה) והשוו תשובות עם חבריכם.

המסר שלנו: אותה מילה בדיוק יכולה לקבל משמעות שונה לגמרי אצל אנשים שונים.